

Listabúðir - listræn nálgun í námi

Rósa Kristín Júlíusdóttir

Október 2006

Listabúðir - listræn nálgun í námi

Skýrsla unnin fyrir Myndlistaskólann í Reykjavík og Fossvogsskóla

Höf: Rósa Kristín Júlíusdóttir

Háskólinn á Akureyri
Skólaþróunarsvið kennaradeildar

Í október 2006

„Listin er óaðskiljanlegur þáttur í námi hvers barns, ekki einhvers konar viðbót“.
-John Dewey 1934, 46

Efnisyfirlit

1.	Inngangur.....	5
2.	Mikilvægi myndlistakennslu	6
3.	Listabúðir í myndlistaskóla.....	8
3.1.	Markmið.....	8
3.2.	Fyrirkomulag.....	9
3.3.	Innihald Listabúða	10
3.4.	Þróun Listabúða	11
4.	Aðferðir við mat.....	12
4.1.	Matsspurning	12
4.2.	Viðtöl.....	12
4.3.	Gögn.....	13
4.4.	Úrvinnsla gagna.....	13
5.	Niðurstöður	14
5.1.	Viðhorf skólastjórnenda	14
5.2.	Viðhorf til Listabúða (kennarar, foreldrar)	17
5.3.	Upplifanir barnanna	20
5.4.	Áhrif Listabúða.....	21
5.5.	Mat á verkefnið Listabúðir.....	22
6.	Umræða.....	24
6.1.	Samantekt og ályktanir	26
7.	Heimildir.....	27

1. Inngangur

Fyrsta verkefnið Listabúðir í Myndlistaskóla var vorið 2004 í samstarfi við Fossvogsskóla. Þáverandi skólastjóri Myndlistaskólans í Reykjavík, Þóra Sigurðardóttir og deildarstjóri barna- og unglingadeildar skólans komu að máli við stjórnendur Fossvogsskóla og lýstu áhuga á að bjóða einum árgangi skólans í viku verkefni með áherslu á listræna nálgun, vettvangsferðir, fyrirlestra og skapandi vinnu.

Markmið Listabúða er að fleiri börn á grunnskólaaldri eigi þess kost að kynnast námi – vinnubrögðum og umhverfi (á verkstæðum) myndlistaskólans. Jafnframt að dýpka og styðja við þá myndlistakennslu sem fyrir er innan grunnskólans. Þessi markmið hafa beina tilvísun í markmið og stefnu *Aðalnámskrár grunnskóla* þar sem fjallað er um list- og verkgreinakennslu. Í Listabúðum hefur frá upphafi verið unnið út frá ákveðnu viðfangsefni sem er lagt inn í samstarfi við fagmann – fræðimann á því sviði. Þróun verkefnisins byggir á áralangri reynslu og þýðingarmikilli þekkingu starfsfólks Myndlistaskólans í Reykjavík.

Þessi skýrsla er afrakstur úttektar sem skólastjórar Myndlistaskólans í Reykjavík og Fossvogsskóla óskuðu eftir að skólaþróunarsvið kennaradeildar Háskólans á Akureyri gerði. Tilgangur úttektarinnar var að leggja mat á Listabúðir. Að horfa á og skrásetja ferlið; að sýna hvað er á seiði og varpa ljósi á hvers virði þetta er.

Við vinnu þessa verkefnis var leitað til þeirra aðila sem koma að skipulagi og framkvæmd Listabúða, Óskar Einarsson skólastjóra Fossvogsskóla, Ingibjörgu Jóhannsdóttur núverandi skólastjóra Myndlistaskólans í Reykjavík og Þóru Sigurðardóttur fyrrverandi skólastjóra sama skóla. Til að varpa ljósi á viðhorf, upplifanir og athafnir kennara og barnanna sem voru þátttakendur í Listabúðum vorið 2006 var fylgst með á vettvangi Listabúða. Þar var gerð myndskráning, skrifleg skráning, auk þess sem viðtöl voru tekin upp á segulband.

Myndir í skýrslunni eru teknar af höfundum skýrslunnar og Elsu Dórótheu Gísladóttur, myndlistamanni og kennara. Börnin á myndunum eru þátttakendur í Listabúðum 2006 og eru 8 ára nemendur í Fossvogsskóla. Myndverkin eru eftir börn úr þessum hópi.

Öllum þeim sem sáu af tíma sínum til að veita viðtal eða aðstoða á annan hátt eru hér færðar þakkir. Börnin – listamennirnir ungu fá alveg sérstakar þakkir fyrir að leyfa mér að fylgjast með þeim skapa og að fá tækifæri til að skyggjast inn í frjóan hugarheim þeirra og hlusta á þau orða ígrundaðar hugsanir sínar.

2. Mikilvægi myndlistakennslu

Börn læra fleira af listsköpun sinni en augljóst virðist í fyrstu. Hér verður sjónum beint að þeim möguleikum er listir hafa fram að færa í námi og menntun allra barna. Eitt af því sem gerir myndlist frábrugðna öðrum námsgreinum er að ekki er aðeins ein lausn við úrvinnslu myndlistar heldur margar. Elliot Eisner (1997,5) segir: "Myndlistakennsla á að leggja það af mörkum til menntunar sem aðrar námsgreinar geta ekki". Ef litið er á þrautir sem börn þurfa að leysa þegar þau skapa skúlptúr, teikna eða mála mynd þá bjóða slíkar þrautir upp á fjölbættar lausnir. Börn þurfa að meta hvern þátt í myndverkum sínum um leið og þau skapa verkið, gefa því gaum hvernig hvert nýtt skref fellur inn í heildina. Ef barn er að hugsa um að bæta rauðum og gulum lit, heitum litum í mynd sem er samsett úr köldum litum, þarf barnið að nota hárfína skynjun, vega og meta ýmsa möguleika og sjá fyrir sér hver endanleg áhrif á verkið verða. Segja má að fáar aðrar námsgreinar krefjast slíkrar ákvarðanatöku og hugsunar.

Eisner (1997: 65) talar um þrjá þætti sem lærdómur í myndlist snýst um. Þættina kallar hann; hinn skapandi, hinn gagnrýna og hinn menningarlega þátt listnáms m.ö.o. að þroska hæfileikann til listsköpunar, að þroska listræna skynjun og að skilja list í menningarlegu samhengi. Þetta eru sömu þættirnir og fagmiðuð myndlistakennsla (DBAE) og *Aðalnámskrá grunnskóla* byggir á. Eisner telur jafnframt að listir skapi þekkingu og að skynfærin séu hluti af hugarstarfseminni þ.e. að þekking fáið ekki bara með hugsun/hugleiðingu heldur líka með skynfærunum.

Börn öðlast ekki þekkingu og getu í myndlist af sjálfu sér einfaldlega með aldri og þroska. Öll reynsla nemandans hefur áhrif á ferlið (listlærdóm) og listræn geta barna byggir á því sem barn hefur lært. Dewey (1934) leit á nám sem skapandi starf og nemandann sem virkan sjálfstæðan einstakling og lagði jafnframt áherslu á þroska nemandans að hann/hún vaxi sem jurt og hlutverk uppalandans sé að veita aðstæður; umhverfi, uppörvun og leiðsögn í glímunni við raunveruleg viðfangsefni.

Segja má að í myndlist læri börn að skynja hið sérstæða í tilverunni, að koma auga á fleira en hið augljósa og að búa til sjónrænar ímyndir í huganum og móta þær í efni. Kunnátta í verklagni er líka nauðsynleg og jafnframt þjálfun í því að sjá möguleikana sem búa í mismunandi efni. Þetta er þó lítils virði ef frjótt ímyndunarafl og skapandi hugsun fá ekki stöðuga næringu og örvun. Draga má þá ályktun, líkt og Arnheim (1989) gefur til kynna, að listlærdómur sé flókið ferli, tengsl vitrænna og skynrænna þátta sem felur í sér bæði skynjun og sköpun listar.

Í myndlist læra nemendur að upplifa og túlka margvíslega þætti eða fyrirbæri í umhverfi sínu. Slík fyrirbæri krefjast ákveðins skilnings eða vitundar og túlkunar til þess að geta orðið að listrænum efnivið/túlkun. Skynjun, bæði sem upplifun og

að skapa eitthvað merkingarbært, er upphafsreitur tilefnis til sköpunar (Eisner 2002:98). Listsköpun má lýsa sem ferli þar sem brugðist er við athugunum, hugmyndum, tilfinningum og annarri reynslu á þann hátt að skapa listaverk með mismunandi áhöldum og tækni og útfæra það í ýmsum miðlum af hugvitsemi, hæfni og hugsun (Dobbs, 1998). Myndsköpun felst því í að kanna veröldina í gegnum sjónlistir og frá sjónarhóli þeirra og túlka hana síðan á myndrænan hátt.

Styrkur myndlistarinnar sem námstækis liggur í víðfeðmi útkomunnar (Michael, 2005). Í myndlistanámi er fjölbreytt útkoma merki um fyrirkomulag þar sem nemendur takast á við sama viðfangsefni en hver einstaklingur skapar eigin skilning og eigin námsleið grundvallað á reynslu hans/hennar.

3. Listabúðir í myndlistaskóla

Í listgreinahluta Aðalnámskrár grunnskóla (1999:7) er sagt að listnám reyni á marga þætti mannlegrar hæfni bæði til hugar og handa, og að nemendur þurfi að beita bæði rökhyggju sinni sem og ímyndunarafli til að ná árangri. Hér er átt við að í listnámi bjóðist nemendum tækifæri til að virkja öll svið hæfileika sinna, nota skynfæri sín, beita þekkingu sinni, færni og skilningi til að túlka og meta upplýsingar. Sagt er að á þennan hátt verði nemendur virkir í athugun, rannsókn og athöfnum en slíkt nám verður haldbest og hugstæðast (1999:7). Ingibjörg Jóhannsdóttir skólastjóri Myndlistaskólans í Reykjavík, segir að börn séu meðvituð um og upplifi listsköpun sem rannsókn sem gerð sé með skynfærunum. Jafnframt að listsköpunarferlið sjálft með sínum athugunum og athöfnum sé mikilvægur þáttur í myndlistanámi.

Listabúðir í Myndlistaskólanum í Reykjavík er samvinnuverkefni Myndlistaskólans og þriggja grunnskóla Reykjavíkurborgar. Nemendur koma úr sínum heimaskóla með kennara sínum og vinna í Myndlistaskólanum heila viku allan skóladaginn. Nemendur hlýða á fyrirlestra, fara í vettvangsferðir og vinna að listsköpun og hönnun.

Í ljósi þess að þátttakendur Listabúða eru átta ára börn úr grunnskóla og að markmið búðanna eru sett fram með hliðsjón af Aðalnámskrá grunnskólans er vert að líta á sett markmið í myndlistahluta Aðalnámskrár Grunnskóla. Í námskránni kemur fram að samþætting skuli vera á fræðilegri kennslu og verklegri, og fari fram með fyrirlestrum, verkefnum, safnaheimsóknum og í tengslum við starfandi listamenn (1999:12). Þegar fjallað er um yngsta stig kemur fram að áhersla skal lögð á fjölbreytt vinnubrögð við margháttða myndfrásögn. Það felur í sér að nemendur handleiki sem flestar tegundir efna og áhalda og læri um lögmál myndlistarinnar og þau grunnhugtök sem notuð eru til að fjalla um myndlist. Þeir læri einnig að setja myndlist í félags- og sögulegt samhengi (1999:15).

3.1. Markmið

Markmið verkefnisins Listabúðir í myndlistaskóla er að fleiri börn grunnskólans eigi þess kost að kynnast námi/vinnubrögðum á verkstæðum listaskólans. (Þóra Sigurðardóttir 2005:12). Á heimasíðu Myndlistaskólans í Reykjavík (<http://www.myndlistaskolinn.is/>) kemur fram að markmiðin eru sett fram með hliðsjón af Aðalnámskrá grunnskólans og í samræmi við stefnu Menntasviðs Reykjavíkurborgar um sveigjanlegt skólastarf og einstaklingsmiðað nám.

Markmið verkefnisins Listabúðir í myndlistaskóla; samstarf myndlistaskóla og grunnskóla eru:

a) *Að fleiri börn á grunnskólaaldri eigi þess kost að kynna vinnubrögðum og umhverfi í sérskóla í myndlist*

b) *Að styðja við og örva eins og kostur er, þá myndlistarkennslu sem fer fram innan hins hefðbundna grunnskóla og að byggja upp samstarf við grunnskóla á sviði sjónmennta og skapandi hugsunar með samþættingu ýmissa fræðasviða. Í verkefninu felast því möguleikar á viðtæku samstarfi grunnskóla og fagskóla myndlistar um listbúðir.*

c) *Að kynna skólastjórnendum og almennum kennurum grunnskólans þau vinnubrögð sem viðhöf eru innan myndlistaskóla, þar sem allt umhverfi innan skólahúsnæðisins miðar að því að örva myndhugsun og skapa nýjar tengingar með tilraunum og rannsóknum.*

d) *Að víkka sjóndeildarhring nemenda gegnum sjónræna skynjun og persónulega listræna tjáningu og auka hæfni þeirra til að takast á við verkefni á skapandi hátt.*

3.2. Fyrirkomulag

Verkefnið Listabúðir hefur verið unnið í samvinnu við Fossvogsskóla í Reykjavík í þrjú ár og átta ára nemendur skólans hafa unnið í Myndlistaskólanum að mismunandi verkefnum. Í Listabúðum er fengist við ákveðið viðfangsefni sem lagt er inn í samstarfi við fagfólk á ákveðnu fræðasviði. Að vinnunni koma fræðimenn í þeirri grein sem tengist verkefnunum og starfandi listamenn og fræðimenn á öðrum sviðum.

Skólastjórar Myndlistaskólans og þátttökuskólanna hefja undirbúning með umræðum um hugmyndir að viðfangsefni hverju sinni (útgangspunkt). Hugmyndavinnan fer að miklu leyti fram í Myndlistaskólanum og fyrsta skrefið er, í samráði við skólastjóra Fossvogsskóla, að skoða hvort og hvernig hugmyndin að viðfangsefni fellur að þeirri vinnu sem á sér stað í þátttökuskólunum. Þetta er borið undir skólastjórana og rætt ítarlega. Þá er haldinn fundur með kennurum, skólastjórum og öðrum þeim sem taka þátt. Verkefnið er kynnt, og opnað fyrir umræður þar sem gengið er úr skugga um hvort einhverjir vankantar séu á málum. Í kjölfarið er svo sett niður nákvæm áætlun. Það er síðan í höndum kennara og skólastjóra heimaskólanna að kynna verkefnið fyrir nemendum og foreldrum.

Hlutverk kennara heimaskólanna er einkum fólgið í því að tengja væntanlegt verkefni í Listabúðum þeim verkefnum sem nemendur þeirra eru að vinna um þessar mundir. Til þess fá þeir hugmyndir (og fyrirmæli) frá fræðimönnum og

kennurum Myndlistaskólans. Að nemendur Fossvogskóla eru þátttakendur í svokölluðu COPE verkefni¹ auk þess sem átta ára börnin hafa verið virk í útikennslu frá 6 ára aldri gerði tengingar við verkefni Listabúða að þessu sinni (maí 2006) ennþá markvissari (auðveldari).

Samtal kennara Myndlistaskólans og kennara þátttökuskólanna er nauðsynlegur liður í undirbúningi Listabúða. Þeir hittast á tveim undirbúningsfundum þar sem kennarar þátttökuskólanna fá innsýn í þá vinnu (verkefnið) sem verið er að undirbúa í Myndlistaskólanum. Þar er fjallað um hvers konar undirbúningur komi sér vel fyrir nemendur. Í ljósi þess að viðfangsefnið að þessu sinni (maí 2006) var byggingarlist þótti eðlilegt að vekja athygli nemenda á þáttum í umhverfi sínu; formfræði, efnivið í hús og svo framvegis. Að öðru leyti taka nemendur ekki sérstakan þátt í undirbúningi fyrir Listabúðir.

3.3. Innihald Listabúða

Segja má að verkefnið Listabúðir skiptist í þrjá hluta; fræði, vettvangsferðir og listsköpun. Með fræðilegum hluta er átt við að unnið er útfrá ákveðnu viðfangsefni sem er lagt inn í samstarfi við fræðimann á ákveðnu sviði. Í þessari skýrslu er ætíð vísað til verkefnis Listabúða vorið 2006, Hús-hvalir-köngulær, nema annað sé tekið fram. Fræðilegi hlutinn beinist að því að umræddur fræðimaður kynnir nemendum verkefnið í máli og myndum. Í fyrirlestri Guju Daggar Hauksdóttur arkitekts lærðu nemendur um grundvallarhugtök í byggingarlist s.s. massa og grindaruppbyggingu ásamt því að skynja andstæðurnar þyngd og léttleika í fjölda mynddæma. Í beinu framhaldi af fyrirlestri arkitektsins var farið í vettvangsferð á Skólavörðuholtið; í Hallgrímskirkju og Hnitbjörg, listasafn Einars Jónssonar, þar sem nemendum gafst tækifæri á að skynja og upplifa milliliðalaust þau hugtök sem þeir höfðu kynnst skömmu áður.

Daginn eftir var vettvangsferð að Gróttu á Seltjarnarnesi. Þar komust nemendur í tæri við fiskitrönur sem eru gott dæmi um rammíslenskan grindastrúktúr. Hér var athyglinni beint að léttleikanum sem andstæðu við massann í verkefni gærdagsins. Með fræðslu og reynslu upplifanir um arkitektúr í farteskinu hefjast nemendur handa við listsköpun í vinnustofum Myndlistaskólans á þriðja degi Listabúða. Efniviðurinn er annars vegar jarðleir og tágar hins vegar. Listsköpunarvinna nemenda nær einnig til þess að „nema“ land í til þess gerðri vinnustofu þar sem þeir munu skapa heimkynni með líkönum – byggingum sínum. Alla dagana í Listabúðum vinna nemendur í þvíðar skissu- og dagbækur en þar er unnið jöfnum höndum með myndir og texta.

¹ COPE stendur fyrir Children, Outdoor, Participation og Environment en mætti kalla FÆRNI á íslensku. Þetta er þróunarverkefni sem unnið er fyrir tilstuðlan Norrænu ráðherranefndarinnar.

Á lokadegi Listabúða er hápunktur dagsins listsýning nemenda. Boðsgestir eru foreldrar, ömmur, afar og systkini ásamt skólastjórnendum þátttökuskólanna.

3.4. Þróun Listabúða

Verkefnið Listabúðir hefur verið þróað í samvinnu við Fossvogsskóla undanfarin þrjú ár. Hugmyndasmiðir að verkefninu voru Þóra Sigurðardóttir þáverandi skólastjóri Myndlistaskólans í Reykjavík og Óskar S. Einarsson skólastjóri Fossvogsskóla. Fyrstu listabúðirnar fóru af stað sem tilraun vorið 2004 með hvatningu Fræðslumiðstöðvar Reykjavíkur. Verkefnið gafst vel og var ákveðið að halda því áfram næsta ár. Jafnframt var sótt um styrk til að þróa verkefnið áfram með það í huga að bjóða fleiri skólum til samstarfs.

Í upphafi árs 2006 hlaut Myndlistaskólinn styrk úr Þróunarsjóði Menntaráðs Reykjavíkurborgar til áframhaldandi þróunar verkefnisins. Vorið 2006 var verkefnið unnið í samstarfi við 3 grunnskóla í Reykjavík; Breiðagerðisskóla, Landakotsskóla og Fossvogsskóla. Áætlunin er að í kjölfarið verði mögulegt að bjóða fleiri skólum til samstarfs um listasmiðjur í myndlistaskóla.

Verkefnið er jafnframt framlag Myndlistaskólans í Reykjavík til verkefnisins Verklag/KnowHow, samstarfsverkefni um verklegt nám á verkstæðum listaskóla í Evrópu sem nýtur styrks frá Leonardo da Vinci áætlun Evrópusambandsins.

4. Aðferðir við mat

4.1. Matsspurning

Eigindlegar aðferðir voru notaðar við matið. Áhorfs- og skráningarathugun var beitt við öflun upplýsinga um vinnu – sköpunarferlið en viðtöl voru notuð til að kanna viðhorf. Einnig voru skoðuð margvísleg gögn sem til voru um verkefnið frá árunum 2004 og 2005.

Vonir standa til að þessi skýrsla geti orðið innlegg í umræðuna um menntamál á Íslandi, um skapandi listir í skólastarfi og einstaklingsmiðað nám. Skýrslan verður jafnframt nýtt sem heimild um þróunarverkefnið og sem greinargerð um nýbreytni í skólastarfi, þar sem listir og verkleg nálgun er í hávegum höfð.

Tilgangur mats á Listabúðum var svara eftirfarandi spurningu: *Með hvaða hætti skiptir verkefnið Listabúðir nemendur máli og hver eru hugsanleg áhrif þess?*

4.2. Viðtöl

Meðan á Listabúðum stóð voru tekin viðtöl við fyrrverandi og núverandi skólastjóra Myndlistaskólans í Reykjavík. Jafnframt voru tekin viðtöl við arkitekt og tvo myndlistamenn sem kenndu í listabúðunum. Viðtölin tóku 15 til 30 mínútur. Þau voru tekin upp á hljóðband og síðan tölvusett. Viðmælendur voru spurðir um sýn þeirra á verkefnið, fyrirkomulag og framkvæmd á Listabúðum og merkjanleg áhrif verkefnisins á nemendur.

Rætt var við nemendahópa Listabúða meðan á sköpunarvinnu þeirra stóð, hver hópur með fjórum til fimm nemendum. Viðtölin við nemendahópana voru óformleg og ekki alltaf samfelld en gátu tekið um 15 mínútur. Þau voru tekin upp á hljóðband og tölvusett. Nemendur voru spurðir um álit þeirra á Listabúðum, um upplifun og áhrif, um hvort þátttakan leiddi til framfara á einhverju sviði eða hvort þetta nýttist þeim á einhvern hátt, og hvort þeir vildu sjá einhverjar breytingar á verkefninu.

Viðtöl voru tekin í fjórðu viku maímánaðar 2006 við skólastjóra Fossvogsskóla og þrjá kennara í sama skóla. Viðtölin tóku 20 til 30 mínútur og voru hljóðrituð og síðan tölvusett. Spurt var um álit þeirra á verkefninu, hvernig tengist það stefnu skólans, um undirbúning kennara og nemenda, í hverju birtast áhrif verkefnisins á nemendur og aðra þætti í skólastarfinu.

Þrír foreldrar barna í Fossvogsskóla komu saman í viðtal þennan sama dag. Viðtalið tók 20 mínútur. Foreldrar voru spurðir um viðhorf sitt til Listabúða, fyrirkomulag verkefnisins og hverju það hefði skilað til barnanna.

4.3. Gögn

Auk viðtala var sjónrænum gögnum safnað á vettvangi til að öðlast frekari skilning á Listabúðum í lifandi samhengi. Þessi aðferð opnaði möguleika á að sjá hluti sem utanaðkomandi aðili til að lýsa þeim samskiptum sem felast í námi og kennslu á vinnustofu.

Þá voru skoðuð gögn sem hafa orðið til frá fyrsta ári verkefnisins 2004. Um er að ræða margskonar bæklinga Myndlistaskólans í Reykjavík þar sem fyrri listabúðum er líst í máli og myndum, og ítarlega heimasíðu skólans.

4.4. Úrvinnsla gagna

Við úrvinnslu gagna var fyrst horft á viðtöl við skólastjórnendur. Þá er gerð efnisleg grein fyrir niðurstöðum úr viðtölum við kennara og foreldra. Til þess að gera grein fyrir upplifunum barnanna er stuðst við sjónræn gögn auk viðtalanna.

Í umræðukaflanum er sjónum beint að þeim málaflokkum sem telja má að skipti máli og þeir bornir saman við þær upplýsingar sem eru settar fram í upphafi skýrslunnar. Ályktanir eru dregnar af niðurstöðum og þær kynntar í samantekt í lokin.

5. Niðurstöður

Í þessum kafla verður gerð grein fyrir niðurstöðum úr viðtölum við skólastjórnendur Myndlistaskólans í Reykjavík og Fossvogsskóla. Þá verður stuðst við viðtöl við þá myndlista- og fræðimenn sem kenndu í Listabúðum 2006 og kennara í Fossvogsskóla, auk viðtala við foreldra nemenda. Að lokum eru það raddir og myndverk barnanna sem tóku þátt í þessum Listabúðum sem hér verða gerð sýnileg.

5.1. Viðhorf skólastjórnenda

Skólastjórar Myndlistaskólans voru spurðir um viðhorf til ýmissa þátta sem varða Listabúðir s.s. sýn þeirra á verkefnið, fyrirkomulag og framkvæmd á Listabúðum og merkjanleg áhrif verkefnisins á nemendur.

Að sögn þeirra er það hluti af sýn Myndlistaskólans að veita börnum fjölbreyttari leiðir til að mennta sig. Námskeið fyrir börn eru fastur liður í starfi Myndlistaskólans og að sögn skólastjóranna koma þangað oft börn foreldra sem hafa einhverja hugmynd um hvaða gagn slíkt getur gert. Starfsemin hefur verið innan þess ramma en með Listabúðum er þessi rammi opnaður fyrir hinn almenna grunnskólanema og börn sem ekki hafa kynnst þessari nálgun og því sem getur gerst inn í listaskóla. Þær telja þessa hugmynd hafa skapast við reynsluna af samstarfsverkefni við leikskólann Dvergastein 1999-2003. Starfsfólk leikskólans kom með inn í skólann og í ljós kom að starfsfólkið var líka að læra sem skilaði sér aftur inn í leikskólann. Ákveðið var að vinna á svipaðan hátt með grunnskólann, að opna fyrir fleirum ekki bara nemendum heldur einnig kennurum sem gætu áttað sig á hverskonar starfsemi er í myndlistaskóla. Hvaða áhrif það hefur, og jafnvel vísað sínum nemendum áfram inn í svona nám, til dæmis nemendum sem þessi lærdómsleið hentar betur.

Verkefnið fellur vel að stefnu skólans sem er m.a. að opna svona nám fyrir sem flesta. Listnám er ekki bara fyrir börn foreldra sem hafa áhuga, draumurinn er að geta boðið öllum börnum þetta. Á öllum stigum í skólanum er kennslan sú sama listamenn að kenna börnum, fagmenn sem koma með hinn akademíska grunn og fræðimenn í hverju fagi sem tengjast verkefnunum. Að opna á milli lista og fræða. Skólastjórnir sögðu fólk horfa á listina sem aðgreinda frá fræðunum en telja að svo sé ekki, þarna er stöðugt flæði á milli. Þær telja jafnframt að slík blanda skili áþreifanlegum upplýsingum inn í vinnuna sem örvi þá skoðun eða rannsókn sem þar fer fram. Nemendur á öllum stigum upplifa listsköpun sem rannsókn, nána skoðun á viðfangsefninu sem leiðir til einhverskonar árangurs.

Spurt var um áhrif á nemendur. Skólastjórnir sögðust heyra hjá kennurum um jákvæð áhrif á nemendur. „Þeir springa út hérna, þetta bætir við þroska þeirra og eykur sjálfstraustið“. Þær bentu á að þó hugsanlega mætti útfæra listabúðir innan heimaskólanna skipti það miklu máli að nemendur komi í þetta umhverfi, í Myndlistaskólann. Umhverfið er örvandi og reglurnar sem hér eru ná til annarra þátta en í skólanum þeirra og það eru aðrar leiðir. Hlutverkaskipanin í bekknum breytist, nemendur sem ekki hafa haft sterka rödd áður fá oft nýtt hlutverk í ljósi þess sem hér hefur gerst. Þeir hafa sýnt getu sem ekki var áður sýnileg. Þær telja mikilvægt að nemendur uppgötvi sínar sterku hliðar en það geti verið erfitt ef þeir eru alltaf í sömu hlutverkum á sama staðnum.

Varðandi framkvæmd og þróun Listabúða telja skólastjórnir Myndlistaskólans undirbúning með skólastjórn og kennurum frá heimaskólunum mikilvægan. Jafnframt eigi ákveðin undirbúningsvinna sér stað með börnunum og lykilatriði að

kennarar þeirra finni sig með hlutverk, fái að dýfa sér á kaf í verkefnið en séu ekki gæslumenn eða áhorfendur. Um framhaldið sögðust þær binda vonir við að menntasvið miðli þessum möguleika til fleiri skóla, að það verði ekki eingöngu þeirra að velja skóla. Breiðagerðisskóli kom inn af eigin frumkvæði og okkar ósk er að sem flestir geti tekið þátt. Við gerum okkur þó grein fyrir að takmarkað pláss og fjármagn kemur hugsanlega í veg fyrir að sú hugmyndafræði gagni upp. Það er þó markmið sem við stefnum að.

Skólastjóri Fossvogsskóla var spurður um sýn skólans á verkefnið, hvernig það tengist stefnu skólans, um undirbúning kennara og nemenda, og áhrif verkefnisins á nemendur og aðra þætti í skólastarfinu.

Skólastjórinn sagði verkefnið samræmast vel stefnu Fossvogsskóla, til dæmis hugmyndafræði opna skólans sem sé m.a. unnið eftir. Við leggjum áherslu á list- og verkgreinar og höfum alltaf gert. Verkefnið byrjaði sem tilraunaverkefni en er nú samvinnuverkefni sem við viljum vera þátttakendur í svo lengi sem við fáum. Þátttaka nemenda og kennara í Listabúðum gefur tækifæri til að víkka út skólastarfið, að kynnast öðru umhverfi „ekta listumhverfi“. Að mati skólastjóra yrði það ekki sambærilegt að starfsfólk Myndlistaskólans kæmi til þeirra því að umhverfið í og við Myndlistaskólann skiptir máli.

Að sögn hans ýtir verkefnið undir sköpun og sjálfstæði nemendanna. Hann telur að það megi merkja í auknu sjálfstrausti og sérstaklega hjá þeim nemendum sem hefðbundnar námsaðferðir henta síður. Skólastjórinn sagði áhrifanna gæta víðar í skólanum. Þegar nemendur koma tilbaka stilla þeir upp verkum sínum og aðrir nemendur fá tækifæri til að skoða þau og líka foreldrar annarra nemenda. Hann segist hafa fengið mikil og jákvæð viðbrögð foreldra þeirra barna sem vonast er til að fari næst og telur þetta hafa áhrif á allt skólastarfið. Í skólanum er mikil áhersla á margskonar verkefnavinnu og skólastjórinn sagði þá nemendur sem hafa tekið þátt í Listabúðum læra vinnubrögð sem skila sér í skólastarfið.

Varðandi undirbúning og fyrirkomulag verkefnisins, taldi skólastjórinn fundina með kennurum beggja skólanna mikilvæga en þar er farið yfir verkefnið, áætlunina og ýmsar praktískar hliðar. Foreldrar þáttökunemenda fá bréf um Listabúðir og upplýsingar er einnig að finna á heimasíðu skólans. Hann sagði fyrirkomulagið „smellpassa“ inn í hugmyndir þeirra (í Fossvogsskóla) um skólastarf og telur það forréttindi að fá að taka þátt í þessu. Hann sagðist hafa heyrt það frá nokkrum mæðrum að allir skólar þyrftu að fá að ganga í gegnum þetta. Hann nefndi jafnframt að hann sæi engar neikvæðar hliðar á verkefninu, þarna væri fagfólk að verki, kennaramenntað og listamenn. En það væri enn fremur mikilvægt að kennarar heimaskólans væru á staðnum, „þeir þekkja nemendur vel, hafa aðra sýn á þá“.

5.2. Viðhorf til Listabúða (kennarar, foreldrar)

Viðtöl við þrjá kennara í Fossvogsskóla

Kennarar þáttökunemenda í Fossvogsskóla voru spurðir um viðhorf til ýmissa þátta sem varða Listabúðir, aðdraganda – aðkomu þeirra að verkefninu, fyrirkomulag búðanna og áhrif verkefnisins á nemendur.

Kennarar sögðu þáttöku í verkefninu tilhlökkunarefni bæði fyrir nemendur og kennara því þeir sem hafa tekið þátt síðastliðin ár geri því góðan róm. Nemendur og foreldrar þeirra fá upplýsingar um verkefnið Listabúðir í bréfi sem sent er heim. Markviss undirbúningur hefur verið meiri í ár vegna COPE verkefnisins sem skólinn tekur þátt í og tengist vel verkefni Listabúða.

Aðkoma kennara þáttökuskólanna er ekki skilgreind sérstaklega en af viðtölum við kennara í Fossvogsskóla má skilja að þeir líti á hlutverk sitt sem einhverskonar „skuggi nemenda“, að vera til staðar ef eitthvað fer úrskeiðis, en líka sem aðstoðarmenn kennara í sambandi við hópamyndanir og annað sem tengist nemendahópnum. Þeir telja fundi með kennurum Myndlistaskólans mikilvægan þátt í undirbúningi og lærdómsríka.

Rætt var um fyrirkomulag Listabúða og sögðu kennarar það gott. Kennarar Myndlistaskólans væru flinkir að tala við krakka og kennslufræðin í fyrirlestri arkitektsins var góð; „þetta var flottur fyrirlestur sem hentaði alveg aldri og þroska nemendanna“ sagði einn kennarinn. Eini ókosturinn sem kennararnir sögðust geta bent á tengdist húsnæðinu og því að nemendur komast ekki út í frímínútur, úr því þyrfti að bæta.

Kennarar voru spurðir um áhrif Listabúða á nemendur. Þeir telja að þau séu margþætt og mjög jákvæð. Ólíkt umhverfi og önnur vinnubrögð gefur fleiri nemendum tækifæri á að blómstra, þeir takast á við verkefni á annan hátt en þeir eru vanir. Ég fæ fílefla, jákvæða nemendur til baka, þeir eru hugmyndaríkari og sýna meira sjálfstæði en áður, sagði einn kennari Fossvogsskóla. Kennararnir

bættu því við að vinnan í búðunum skilaði sér líka til þeirra, kennaranna. „Þetta er stórkostlegur skóli, betra en að sitja á fyrirlestrum um hvernig á að kenna krökkum... [þú] gast fylgst með kennurum og séð nemendur breytast ... ég tel við öðlumst nýja sýn á nemendur okkar”, sagði annar kennari.

Varðandi mat á verkefninu sögðust kennarar ekki skila formlegu mati. Aftur á móti sögðust þeir hafa ákveðið að leggja mat á árangur og upplifanir ákveðinna nemenda af Listabúðum. Nemenda sem þeir höfðu áhyggjur af bæði félagslega og námslega. Þetta mat kom yfirleitt mjög jákvætt út. Kennarar sögðust líta svo á að Listabúðir skiluðu nemendum jákvæðara viðhorfi til skólastarfsins og auðveldaði þeim að takast á við ólík vinnubrögð.

Viðtöl við foreldra barna í Fossvogsskóla

Þrír foreldrar barna í Fossvogsskóla voru spurðir um viðhorf til ýmissa þátta er varða Listabúðir.

Að sögn þeirra er viðhorf bæði foreldra og barna í Fossvogsskóla til Listabúða mjög jákvætt. Þeir töluðu um að þetta væri þriðja árið og sögðust aldrei hafa heyrt neitt neikvætt. Jafnvel þegar þátttaka barnanna kostaði eitthvað smávegis fyrsta árið hefði öllum þótt það þess virði.

Varðandi aðdraganda og undirbúning verkefnisins sögðu foreldrar hafa fengið bréf með upplýsingum en töldu það hefði mátt vera ítarlegra. Þeir sögðu að hugsanlega mætti setja inn frekari upplýsingar á heimasíðu skólans en tóku jafnframt fram að þetta hefði samt verið „þokkalega fínt“.

Rætt var um fyrirkomulag á verkefninu og sögðust foreldrar mjög ánægðir með það. Þeir sögðu það mikilvægt að tíminn í Myndlistaskólanum er samfelldur en ekki brotinn upp með því að vera í báðum skólunum brot úr deginum. Þeir lýstu ánægju sinni með að Listabúðir séu fastur liður á dagskrá skólans og sögðust telja hægt að gera svo margt utan veggja skólans.

Þegar foreldrar voru spurðir um merkjanleg áhrif Listabúða á börnin sögðu þeir að þó verkefnið væri nýlega afstaðið hefði mátt merkja ánægju barnanna með þessa nýju upplifun. Þau hefðu talað um viðfangsefnið heima fyrir og tengt nýlærð hugtök við umhverfið líkt og stúlkan sem benti á Þjóðleikhúsið og sagði við föður sinn: „þetta hús er hvalur... það er stórt og mikið og svart“. Foreldrar töldu börnin hafa verið ákaflega stolt af sýningunni og þótt gaman að sýna foreldrum sköpunarverk sín á heimasvæði sem þau höfðu gert að sínu þessa viku.

Viðtöl við kennara í Myndlistaskólanum

Viðtöl voru tekin við tvo myndlistamenn – kennara við Myndlistaskólann í Reykjavík og arkitekt sem kenndu í Listabúðum. Þeir voru spurðir um viðhorf til ýmissa þátta er varða verkefnið Listabúðir.

Þessir kennarar sögðust telja markmiðið með Listabúðum að auka við skapandi nám barna, að börn geti tjáð það sem þau eru að nema með eigin höndum, sínum eigin skilningi. En jafnframt að ná til sem flestra barna, gefa þeim tækifæri á að koma í myndlistaskóla og upplifa myndlist sem kennslutæki. Að ná til barna sem ekki finna sig í venjulegu skólastarfi en geta hugsanlega blómstrað hér [í Myndlistaskólanum]. Forsendurnar breytast þegar nemendur koma hingað og leikurinn jafnast á milli „þeirra sem eru ekki flinkir í venjulega skólakerfinu og þeirra sem alltaf eru með hendurnar á lofti og vita allt þar“, sagði einn kennarinn.

Rætt var um hvernig kennarar heimaskólanna koma inn í starfið. Kennarar Myndlistaskólans sögðu hlutverk þeirra óljós en þeir þekkja nemendur vel og geta aðstoðað við ýmis samskipti en þegar kemur að beinni þátttöku eru þeir „varkárir“ sagði einn kennarinn og bætti við: „þeir mættu sko alveg koma meira inn í verkefnið“. Annar kennari sagði kennara heimaskólanna jákvæða og samvinnuþýða og sagðist vonast til að hvetja þær svolítið með sínum kennsluaðferðum þannig að þetta lifði lengur í heimaskólunum, en sagði jafnframt að hún lærði eitt og annað af þeim.

Um mat á verkefninu sögðu kennarar Myndlistaskólans að þeir ræddu reglulega saman meðan á námskeiðinu stendur. Leggjum mat á hvort innlögnin okkar er að virka, hvort við séum of stýrandi eða gefum of mikið frelsi jafnvægið þarna á milli er mikilvægt. Þetta eru vinnufundir í anda Reggio Emilia þar sem við fáum tækifæri til að ígrunda. Að námskeiðinu loknu halda kennarar einnig fund og skoða hvað tókst vel og hvað má bæta. Það er mat þeirra að ágætt sé að heyra frá heimakennurunum, hverjar upplifanir þeirra eru.

Kennararnir töldu sig merkja breytingu á nemendum á þessari einu viku. Þeir öðlast meiri trú á eigin getu og á efniviðinn. „Við vinnum með óvenjulegan efnivið sem nemendur eru vantrúaðir á í byrjun, síðan læra þeir og hugsunin vikkar út“, sagði einn kennarinn. Þeir sögðu nemendur sýna aukið sjálfstæði í vinnubrögðum og hugmyndum þegar líður á vikuna. Jafnframt töldu kennarar að vettvangsferðirnar í byrjun námskeiðsins hefðu skilað sér mjög vel, nemendur voru meðvitaðir um að þeir voru að rannsaka með því að horfa, teikna og skrásetja. Þeir lærðu að einbeita sér og það skilaði sér í vinnunni þeirra í vikunni.

5.3. *Upplifanir barnanna*

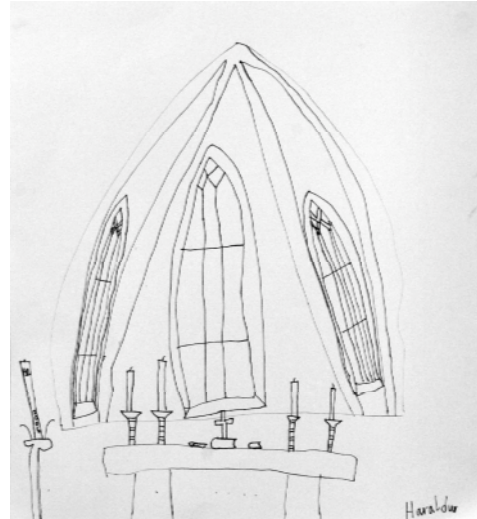
Fylgst var með átta ára nemendum Fossvogsskóla í tvo daga við listsköpun sína í Listabúðum Myndlistaskólans í Reykjavík. Sjónrænum gögnum var safnað og tekin voru viðtöl við fámenna hópa barna við iðju sína. Börnin voru spurð um upplifanir sínar af Listabúðum, viðhorf þeirra til verkefnisins og muninn á því að vera í Myndlistaskóla og grunnskóla.

Nemendur voru spurðir hvernig upplifun er að vera í þessum skóla. Hvernig líður manni í myndlistaskóla. Algengast var að nemendur notuðu orðin gaman og skemmtilegt til að lýsa upplifunum sínum og veru í Listabúðum. Þeir sögðu að ýmislegt sem væri gaman eða skemmtilegt væri líka erfitt en tóku sérstaklega fram að þá lærðist meira. Sem dæmi nefndi ung stúlka að það hefði verið mjög gaman að teikna mynd af Hallgrímskirkju en það hefði verið erfitt. „...pínu... ég vildi gera góða mynd og lærði að horfa á sem er mikilvægt til að geta teiknað hluti“. Ungur drengur sagði að veran í Listabúðum væri skemmtileg og það væri gaman að hanna sjálfur. „Þetta er dálítið líkt og myndmennt ...eiginlega myndsmíðar, þetta er strangt en samt líka frjálst og skemmtilegt... það var mjög gaman þegar mér tókst að gera turninn... en það var ekki mjög auðvelt“.

Að mati nemenda er öðruvísi að vera í Listabúðum en í þeirra heimaskóla. Munurinn er sá að við þurfum að læra í bókum í skólanum en hér er kennarinn að tala við okkur og við lærum dálítið mikið um arkitektúr. Það er hægt að læra öðruvísi en af bókum... maður lærir minna af bókum... hér lærum við að búa til hús úr leir... við lærum af leirnum sjálfum ... og lærum af höndunum...við notum þær... að lesa styrkir heilann ... að búa til styrkir heilann líka og við verðum klárari. Nemendur töldu að þeir þyrftu ekki að læra eins mikið í myndlistaskóla en allt aðra hluti. Í myndlist lærði maður að teikna og búa til hús en að reikna í stærðfræði. Þeir bættu því við að það þyrfti líka að mæla í myndlist svo kannski væri reikningur í þessu, allavega þyrfti maður að hugsa.

Rætt var um á hvaða hátt nemendur lærðu í Myndlistaskólanum. Þeir sögðust læra við það að gera hlutina aftur og aftur og að æfa sig. Ein stúlka sagði að það væri mikil æfing í því að teikna „maður fattar eitthvað nýtt og þá lærir maður“. Aðrir nemendur sögðust hafa lært við það að teikna Hallgrímskirkju, að lagið á henni væri mjög fallegt „eða formið eiginlega“. Nemendur sögðu kennarana í myndlistaskólanum kenna öðruvísi, „þeir töluðu skýrt og svolítið lengi því þeir

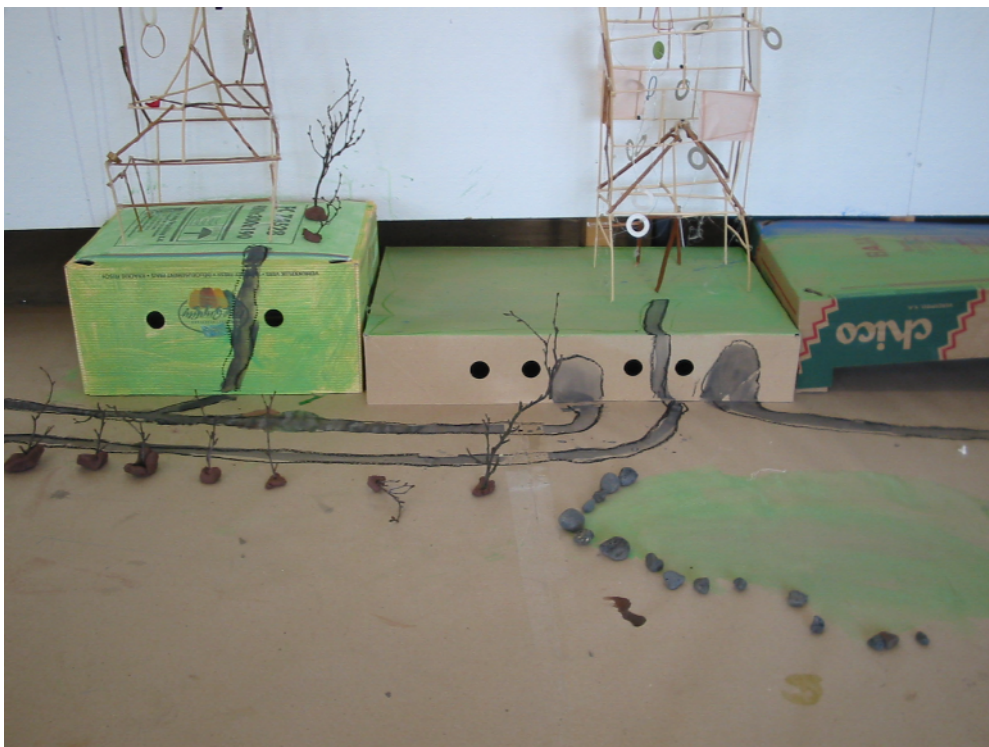
útskýrðu svo mikið“. Að mati nemenda er það ágætt því þá þyrftu þeir [nemendur] ekki alltaf að segja ég veit ekki hvað ég á að gera.

Sitt hvað sem nemendur töldu sig læra í myndlistaskóla; að teikna og móta eða smíða, að nota ýmiskonar áhöld svo sem límbyssur, grillpinna (til að teikna með) og annars konar efnivið. Nákvæmnisvinnu þ.e. að vanda sig, að horfa vel til að geta teiknað. Að gera betur næst ef eitthvað heppnast ekki. Að vinna úti, nota ímyndunaraflið og að æfingin skapar meistarann. Að læra að teikna Hallgrímskirkju og mála með vatnslitum. Að fá hugmyndir... að geta ráðið sjálfur hvernig útlitið er á híbýlunum okkar.

5.4. Áhrif Listabúða

Í viðtölum var talað um áhrif sem þátttaka í Listabúðum hefði á nemendur. Allir viðmælendur sögðust merkja einhverskonar áhrif og vöxt (framfarir) hjá nemendum, þar með talið nemendur sjálfir. Flestar framfarirnar taka til markmiða Listabúða, til dæmis að veita börnum á grunnskólaaldri tækifæri til að kynnast vinnubrögðum og umhverfi sérskóla í myndlist og auka hæfni þeirra til að takast á við verkefni á skapandi hátt. Kennarar töldu að nemendur væru opnari (óheft) en áður fyrir vinnu með óhefðbundin efni og aðferðir. Ennfremur fannst þeim að hugmyndaauðgi nemenda væri meiri og merkja mætti aukið sjálfstæði í vinnubrögðum.

Kennararnir sem fylgdu nemendum í Listabúðir sögðu áhrif vinnunnar skila sér til þeirra líka. Einn kennari sagði: „Ég lærði sjálf að vera ekki svona heft... ef ég hefði ekki farið í búðirnar hefði ég stýrt nemendum meira... áhrifin skila sér bæði til kennara og nemenda“.

Annar kennari í heimaskólanum sem ekki tók þátt í Listabúðum sagðist geta merkt framfarir hjá nemendum: „Þetta eru úrræðagóðir og skapandi nemendur sem koma hér eftir vikuna í Listabúðum og listrænt sjónarmið sem þeir virðast ávinna sér þar skilar sér í vinnunni hér“. Nemendur voru á einu máli að Listabúðir hefðu haft áhrif á þá og þeir hefðu lært margt. Þeir nefndu vinnu með áhöld sem þeir höfðu ekki notað áður og framfarir í að teikna og hanna.

5.5. Mat á verkefnið Listabúðir

Kennarar og skólastjórar voru spurðir um hvernig mati á verkefninu væri háttað. Skólastjórar Myndlistaskólans sögðu að í byrjun júní væri haldinn fundur með öllum sem að verkefninu koma úr báðum skólunum og farið yfir öll atriði og rætt um hvernig til tókst. Myndefni og dagbækur barnanna eru hluti af þessu formlega mati. Það var skoðun skólastjóranna að ef kennarar skrifuðu einnig dagbók/dagbækur yrði það mikilvæg viðbót í svona mati.

Kennarar Myndlistaskólans lýstu því hvernig símat færi fram á daglegum umræðufundum þeirra meðan á verkefninu stóð. Þeir töldu mikilvægt að meta

hvernig til tækist á hverjum degi, bæði hvað gengi vel og það sem betur mætti fara.

Skólastjóri Fossvogsskóla sagði mat þeirra á verkefninu felast í umsögnum kennaranna sem færi til Myndlistaskólans og væri liður í að styðja við umsóknir um styrki til verkefnisins. Hann sagði að ekki væri um formlegt mat eða skráningu að ræða að öðru leyti en því að allar ferðir nemenda eru skráðar. Kennarar í heimaskólanum sögðust ekki gera formlegt mat á verkefninu. Þeir sögðust tala um hvernig til tókst sín á milli og hefðu gert óformlega athugun á því hvernig ákveðnum nemendum, sem áttu í félagslegum og námslegum erfiðleikum, gengi í verkefninu, hvort það hefði áhrif. Þessir kennarar sögðust bæta umsögn um gengi nemenda í Listabúðum í almennt nemendamat og töldu það hafa áhrif á undirbúning fyrir næsta ár.

6. Umræða

Tilgangur þessarar úttektar er að öðlast skilning á (leggja mat á) með hvaða hætti verkefnið Listabúðir skipti nemendum máli, og hver væru hugsanleg áhrif þess. Til þess verður að skoða markmið verkefnisins og sýn skólanna í ljósi fræða um myndlistakennslu. Jafnframt er mikilvægt að hlusta á kennarana sem taka þátt í Listabúðum, og síðast en ekki síst að raddir nemendanna heyrist og þeirra upplifanir af verkefninu verði sýnilegar. Þetta verða megin forsendur mats á Listabúðum.

Verkefnið Listabúðir hófst vorið 2004 með samvinnu Myndlistaskólans í Reykjavík og Fossvogsskóla. Það var aftur á dagskrá vorið 2005 og vorið 2006 bættust tveir grunnskólar til viðbótar í hópinn.

Af viðtölum við skólastjórana má sjá að sýn skólanna tengist trú þeirra á mikilvægi list- og verkgreinakennslu fyrir börn. Verkefnið virðist samrýmast stefnu Fossvogsskóla vel sem byggir á hugmyndafræði opna skólans. Hluti af sýn beggja skólanna er að veita börnum fjölbreyttari leiðir til að mennta sig, fá að upplifa önnur vinnubrögð, aðrar leiðir í námi og annað umhverfi. Eitt af markmiðum Listabúða er jafnframt að fleiri börn á grunnskólaaldri eigi þess kost að kynnast vinnubrögðum og umhverfi sérskóla í myndlist. Ljóst er af öllum gögnum að nemendur læra ný vinnubrögð og umhverfið leikur lykilhlutverk. Allir sem koma að verkefninu eru sammála um mikilvægi þess að Listabúðir fari fram í Myndlistaskólanum en ekki í kennslustofu í heimaskólunum. Að nemendur koma í annað umhverfi hefur marga kosti og þar vegur hugsanlega þýngst að það gefur þeim tækifæri á nýjum hlutverkum í hópnum (bls.12).

Markmið Listabúða beinast einnig að því að kynna almennum kennurum grunnskólanna vinnubrögð myndlistaskóla þar sem áhersla er á að örva myndhugsun og skapa nýjar tengingar með tilraunum og rannsóknum. Greinilega kemur fram í viðtölum við kennara að þeir hafa öðlast innsýn í kennsluaðferðir myndlistakennaranna og arkitektsins og segjast vilja temja sér ýmsa þætti í þeim. Jafnframt telja kennarar mikilvægt að sjá nemendur sína í öðru umhverfi þar sem þeir geti betur áttað sig á sterkum og veikum hliðum hvers og eins.

Hvað skipulag og framkvæmd Listabúða varðar lýstu allir aðilar sem koma að verkefninu, ásamt foreldrum, mikilli ánægju með gang mála. Kennarar í Fossvogsskóla töldu þó bagalegt að nemendur gætu ekki farið út í frímínútur. Langflestir voru ánægðir með undirbúning verkefnisins, en foreldrar töldu að bréf með upplýsingum hefði mátt vera ítarlegra og jafnvel mætti setja inn frekari upplýsingar á heimasíðu skólans.

Í ljós kemur að mat kennara og skólastjóra á verkefninu er misjafnt eftir skólum. Formlegt mat fer ekki fram í Fossvogsskóla en kennarar hafa skilað umsögnum til Myndlistaskólans til stuðnings styrkumsóknum fyrir verkefnið. Ætla mætti að

formleg skráning og mat á árangri nemenda í Listabúðum og merkjanleg áhrif verkefnisins á þá myndi styðja verkefnið. Kennarar í Myndlistaskólanum gera símat á vinnufundum daglega þar sem þeir leggja mat á hvernig til tókst. Eftir að búðunum lýkur er sameiginlegur fundur í Myndlistaskólanum með þeim sem að verkefninu koma úr báðum skólunum og farið yfir hvað tókst vel og hvað getur farið betur. Þetta er formlegt mat frá hendi Myndlistaskólans og myndefni og skissu-dagbækur nemenda eru hluti af þessu mati.

Skólastjórar beggja skólanna hafa þá skoðun að myndlistin nái vel til barna sem ekki fóta sig í venjulegu skólastarfi, þeirra sem hefðbundnar námsaðferðir henta síður. Myndlistakennsla er frábrugðin öðrum námsgreinum á þann veg að lausnir viðfangsefna þurfa ekki að vera þær sömu hjá öllum nemendum. Fjölbreytileiki er í lagi – meira að segja æskilegur! Í viðtölum við kennara úr báðum skólum kemur staðfesting á þessari skoðun og því að mjög ólíkir nemendur finni sig í myndlistinni. Þetta rennir stoðum undir mikilvægi námsgreinar þar sem nám og kennsla beinlínis snýst um að hver og einn nemandi byggji upp eigin þekkingu á veröldinni og þjálfist í að túlka þann skilning á sinn persónulega hátt.

Allir kennarar og skólastjórar sem koma að verkefninu álíta þátttöku nemenda í Listabúðum hafa jákvæð áhrif. Þeir telja það efla sjálfstraust og bæta við þroska þeirra. Ennfremur álíta þeir að þátttakan ýti undir sköpun og sjálfstæði nemenda. Að skapa veitir sjálfstraust og nemendur upplifa sig sem gerendur sem stjórna eigin gerðum. Í huga Dewey (1934) er nemandinn virkur, sjálfstæður einstaklingur og hlutverk uppalandans er að skapa umhverfi og aðstæður þar sem einstaklingurinn fær að njóta sín. Fram kemur í viðtölum við nemendur að það veitir ómælda innri ánægju „að búa til listaverk“, þeir nota orð eins og æðislega gaman, skemmtilegt og góð tilfinning. Það hefur í för með sér gleði og öryggi að ná árangri og nemendur segjast „sjálfir ákveða hvort myndin heppnast“ en eru jafnframt óhræddir við að horfast í augu við mistök því mistökin eru upphaf að nýjum ævintýrum eins og einn kennarinn orðaði það.

Að víkka sjóndeildarhring nemenda og auka hæfni þeirra til að takast á við verkefni á skapandi hátt er í markmiðum Listabúða. Hvað segja upplifanir barnanna okkur? Fram kemur að nemendur upplifa lærdóm á annan hátt í myndlistaskóla. Þeir læra með höndunum, af efniviðnum og uppgötva að hægt er að læra öðruvísi en af bókum. Líkt og Eisner (1997) segir getur myndlistakennsla lagt annað af mörkum til menntunar en hinar „hefðbundnu“ námsgreinar. Þegar börn teikna, mála mynd eða skapa skúlptúr takast þau á við verkefni sem bjóða upp á fjölbættar lausnir. Raddir barnanna í Listabúðum segja okkur að við lausn slíkra verkefna nota þau næma skynjun og eigin dómgreind, sem Eisner (1997) segir skapa þekkingu. Vettvangsferðin á Skólavörðuholtið og það að teikna Hallgrímskirkju er sem rauður þráður í gegnum upplifanir barnanna. Frásagnir þeirra benda til sterkrar upplifunar þar sem þau skynjuðu meðal annars mikilvægi þess að læra að horfa vel til þess að geta teiknað. Upplifanir barnanna endurspeglar það sem Arnheim (1989) heldur fram að listrænn þroski sé mikilvægur þáttur vitsmunapróska.

Niðurstöður þessa mats er að meginmarkmið Listabúða hafi náðst. Verkefnið stuðlar að því að fleiri börn á grunnskólaaldri fá að kynnast vinnubrögðum og umhverfi myndlistaskóla. Það má leiða líkur að því að hin jákvæða upplifun nemenda og kennara Fossvogsskóla af Listabúðum styðji við almenna myndlistakennslu í grunnskólanum og auki líkur á áframhaldandi samstarfi grunnskóla og sérskóla í myndlist. Það liggja fyrir gögn um að kennarar og nemendur Fossvogsskóla hafi kynnst rannsóknartengdum vinnubrögðum sem viðhöfð eru í skapandi umhverfi myndlistaskólans. Draga má þá ályktun að verkefnið sé til þess fallið að efla sjálfstraust nemenda og auka hæfni þeirra til að takast á við fjölbreytileg verkefni á hugmyndaríkan hátt.

6.1. Samantekt og ályktanir

- Segja má að samstarfsverkefnið Listabúðir framfylgi sýn Myndlistaskólans í Reykjavík og Fossvogsskóla um að veita börnum fjölbreyttari leiðir til að mennta sig.
- Sammæli er um að verkefnið ýti undir sköpun og sjálfstæði nemendanna auk þess að efla sjálfstraust þeirra.
- Niðurstöður benda til þess að myndlist nái vel til barna sem óhefðbundnar leiðir í námi henta betur. Það er í eðli myndlistakennslu að ekki sé ein rétt leið til úrlausnar á viðfangsefni né eitt rétt svar við spurningu.
- Ef við lítum á myndlistina með augum Dewey og Michael og teljum að styrkur hennar sem námstækis liggi í reynslu einstaklingsins og víðfeðmi útkomunnar má fullyrða að Listabúðir skipta börnin sem þangað koma verulegu máli.

7. Heimildir

- Aðalnámskrá grunnskóla: listgreinar. (1999). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið.
- Arnheim, R. (1989). *Thoughts on Art Education*. Los Angeles: The Getty Center for Education in the Arts.
- Dewey, John. (1934/1980). *Art as Experience*. New York: Perigee Books.
- Dobbs, S. M. (1998). *Learning in and through art: a guide to discipline-based art education*. Los Angeles: The Getty Education Institute for the Arts.
- Eisner, E. W. (1997). *Educating artistic vision*. Reston, VA: The National Art Education Association.
- Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. New Haven: Yale University Press.
- Michael, M. K. (2005). *Reflections from an outsider*. Reykjavík: Myndlistaskólinn í Reykjavík.